

Xo'jayeva Mohinur

Zangiota tumanidagi 32-sonli maktabning ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

E-mail: mokh.khujaeva@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada o'zbek va sovet yozuvchisi, shoir, dramaturg va tarjimoni, O'zbekiston xalq yozuvchisi Shuhrat Alimovning ilk bor chet elda yurgan o'zbeklar hayotini ochib bergan "Jannat qidirganlar" asari orqali yozilgan. Asar qahramonlar haqida aniq va to'liq ochib berilgan va mustaqil fikrlar bildirilgan.

Kalit so'zlar. Vatangadolik fojeasi, ayol jasorati, jannat tushunchasi, talabalik davri, an'ana va qadriyatlar, vatanparvarlik, milliy ozlik tushunchasi, fidoiylilik xislatlari, xiyonat va nomardlik.

"Jannat qidirganlar"

Shuhrat Alimovning "Jannat qidirganlar" asarini mutolaa qildim. Adabiyot ixlosmandlari tomonidan "Oltin zanglamas"ning davomi sifatida baholanadigan "Jannat qidirganlar" asarini oqib, vatangadolik fojiasining badiiy ifodasini kordim. Bu asar ozbek xalqi uchun, uning boshiga tushgan turli sinovlar, savdolar haqida hikoya qiluvchi bebaho xazina. Unda chet elda yurgan ozbeklar hayoti, korgan qiyinchiliklari tasvirlangan.

"Jannat qidirganlar" 26 ta kichik qismdan iborat bolib, har qismga mazmunidan kelib chiqib sarlavha qoyilgan. Asar qahramonlari shunday mahorat bilan tanlanganki, voqealar rivoji insonni oziga jalb qiladi. Ayniqsa, ayolning jasorati, bosh qahramonlarning turli xil kechinmalari va jannat insonning oz vatanida ekanligi mahorat bilan ochib berilgani uchun ham u ko'plab kitobxonlar etiboriga tushdi.

Mutolaani boshlaganimdayoq voqealar rivoji mavj urib oqayotgan dengizga qoshilib ketdim, qahramonlar bilan yashadim, ularning qaygusi-yu xursandchiligiga sherik bolibgina qolmay, xayolot dunyoyimda ham birga boldim.

Asar boshidan yozuvchi, taqdir hukmidan qochib bolmasligini va haqiqat qaror topishini "Tulki tumshugidan ilindi" hikoyasidayoq yaqqol korsatib beradi. Qahramonlardan biri Azam avval yolg'onchi qilib tasvirlanadi. Qizlarga qarmoq tashlab, "ilintirib" yuradigan bola obrazida korsatiladi. Xotimada esa u jazosini oladi: Azam talabalik davridanoq ko'plab qizlarning qoynini puch yongoqqa toldirib yuradi. U doim boy insonning qiziga uylanib, qaynotasi orqali boylilik orttirishni orzu qiladi. Boy va chiroyli qizni izlaydi. Azam oqishni tugatib bir korxonaga oddiy ishchi bolib ishga qabul qilingach, hech qanday osishga erisha olmadi. Kunlarning birida taksiga chiqib, bir qizni uchratdi (Bu bogchada ishlaydigan Nafisa edi). Azam uni yoqtirib qoladi. Yoshlar 1 hafta birga yurib, Nafisaning ota-onasi yoq, kambagal qiz bolgani uchun Azam uni tashlab ketadi. Asar oxirida esa baribir ikalasi birga boladi. Inson xayoli bilan emas, balki taqdir hukmi bilan yashaydi. Taqdir esa haqiqat tarafdori ekani bu voqeada ochib berilgan.

Asarda milliylik, vatanparvarlik, anana va qadriyatlarga ham toxtalib otilgan. Voqealar rivojida milliy ozlik tushunchasi doim ustunlik qiladi. Inson qaysi yurtida tugilishidan qat'iy nazar kindik qoni tokilgan yerga sodiq, vafoli inson bolib qolishi kerakligi ochib beriladi.

Boshqa yurtlardagi odamlar hayoti gozal korinsa-da, har erda tosh-u tarozi borligi ifodalangan.

Azam chet davlatda musofirlikda yurganida unga insonning oz yurti aziz ekanligi, Zahiriddin Muhammad Bobur ozga yurtda shoh bolsa-da, Vatan soginchi uni bir daqiqa ham tark etmagani alohida takidlangan. Inson yurt tanlab tugilmaydi, qaysi yurtda tugilsa ham u uchun jannat oz yurti, uning tuprogi boladi, Vatanining bir qarich yeri ham bebaho.

Shuhratning bu asarida ayolning yoriga sadoqati, qaynotasiga mehr-ocibati, begona inson bolasiga ham oz farzandidek achinishi, bosh qahramonning Vatanini qomsab qiyinchiliklarga duchor bolishi, qahramonlarning bir-biriga odamiylik, insonparvarlik, fidoyilik xislatlari hamda Vatanni tashlab ketgan odamning kechinmalarini yoritilganini koramiz. Bu asar har qanday kitobxonni etiborini tortibgina qolmay, unga hayotiy dars vazifasini o'taydi. Asar yakunida taqdirdan qochib bolmasligi va har qanday yomonlik oz jazosini topishi, xiyonat va nomardlik bilan hech narsaga erishib bolmasligi tasvirlangan. Hayotni ozgalarning olamidan izlamaslik, birovlar orqali mansabga, boylikka erishishni kozlamaslik lozimigini aks ettirilgan.

Har bir inson mansab yoki yaxshi natijagatinimsiz mehnat, buyuk jasoratlari orqali erishadi. Birovlarning boyligini ozlashtib emas. Halol hayotga, shukronalik bilan yashashga nima etsin?! Jannatni oz qolimiz, gozal amallarimiz, vafo va sadoqatimiz bilan yarataylik.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Shuhratning "Jannat qidirganlar" roman (1968)
2. Shuhratning "Oltin zanglamas" roman (1965)
3. Zahiriddin Muhammad Bobur g'azallari
- 4 www.ziyouz.com